

Versnellingsagenda: Ooststellingwerf energieneutraal in 2030!

De versnellingsagenda is de opvolger van het milieubeleidsplan van de gemeente Ooststellingwerf. Het doel is om in 2030 energieneutraal te zijn als gemeente. Dat betekent dat we binnen de gemeente net zoveel energie opwekken als dat we verbruiken. Wethouder Henk van de Boer vertelt over de uitvoering van de versnellingsagenda en de rol van de gemeente hierin.

'We maken goede stappen als het gaat om duurzaamheid binnen de gemeente Ooststellingwerf, maar het tempo moet omhoog om onze ambitieuze doelstellingen voor 2030 te realiseren. Vandaar de naam versnellingsagenda. In de uitvoering van deze agenda concentreren we ons op vier thema's: duurzame energie, biobased economy, biodiversiteit en afval & grondstoffen. Binnen die thema's zijn tal van projecten opgestart. En er volgen er meer de komende jaren.

Voor het realiseren van die activiteiten is samenwerking enorm belangrijk. Met bewoners, bedrijven, onderwijs en allerlei organisaties en instanties. We moeten het samen doen. De gemeente wil hierin een actieve en innoverende rol spelen. Enthousiasme creëren, aanjagen, gesprekken aangaan, initiatief uitlokken, noem maar op.

Niet vanachter het bureau maar heel concreet tussen de mensen. De realisatie van het Biosintrum is zo'n zichtbaar en concreet project. Of Diftar+ en het toenemend aantal zonnepanelen, waarmee we de gemeente duurzamer maken en waarvan de opbrengsten weer terugvloeien naar de gemeenschap. Hiermee realiseren we weer nieuwe projecten. Het zijn allemaal vooruitstrevende initiatieven op het gebied van duurzaamheid, met spin-offs voor het bedrijfsleven en dus de werkgelegenheid. Zo snijdt het mes aan twee kanten. Het is prachtig om te zien hoeveel initiatieven er worden opgestart vanuit de gemeenschap.

In deze duurzaamheidsspecial leest u de verhalen van inspirerende en enthousiaste mensen die hun ideeën aan het realiseren zijn. De gemeente werkt daar graag aan mee.'

"Voor het realiseren van die activiteiten is samenwerking enorm belangrijk. Met bewoners, bedrijven, onderwijs en allerlei organisaties en instanties. We moeten het samen doen."

Stichting DO!: Ondernemers op de bres voor duurzaamheid

Stichting DO! staat voor Duurzaam Ooststellingwerf, maar ook voor het Friese 'doo', het Engelse 'doen' en met het uitroepteken zeggen ze: 'aan de slag!' De stichting is in 2016 opgericht door een aantal ondernemers. Vrijwillig zetten deze bedrijven zich in voor meer duurzaamheid binnen de gemeente.

Stichtingsvoorzitter Kees van der Graaf geeft toelichting. 'Onze organisatievorm en -structuur, met een bestuur en een doe-raad, is geheel ingericht op daadkracht. Op de realisatie van ideeën door het opstarten van projecten. En met een groot netwerk van onderwijsinstellingen en ondernemers erachter is de kans van slagen alleen maar groter.

We hebben al enkele succesvolle activiteiten aangeslingerd, zoals een Emotiondag in Appelscha. Daar konden belangstellenden het elektrisch rijden ervaren in diverse auto's. Maar we hebben ook twee haalbaarheidsstudies opgestart, naar respectievelijk een innovatief sportcomplex in Appelscha en een kenniscentrum voor de ontwikkeling van biobased materialen.

Daarnaast willen we ons de komende jaren bezighouden met de ambitie van de gemeente om in 2030 energieneutraal te zijn. Hoe weet je of je dat bent?

Hoe meet je dat? En is het huidige elektriciteitsnetwerk geschikt voor nieuwe situaties als grootschalige teruglevering van energie? We richten ons op 'weten door te meten'. Expertise opbouwen met de drie O's: onderwijs, ondernemers en overheid. Om al onze ambities waar te maken zullen we wel moeten professionaliseren.

En we betalen de kosten uit donaties van de aangesloten bedrijven. In de toekomst hebben we handjes en geld nodig, denk bij dat laatste aan subsidies. Maar dat gaat vast lukken met al het enthousiasme over duurzaamheid binnen de gemeentegrenzen.'

Wilt u meer weten over Stichting DO!, kijk dan op de website www.duurzaamoooststellingwerf.nl

Veel projecten op het gebied van duurzame energie

Duurzame energie is natuurlijk een belangrijk thema als het gaat om een energieneutrale gemeente in 2030. Jan Gropstra is beleidsmedewerker milieu & duurzaamheid van de gemeente Ooststellingwerf en coördineert duurzame energieprojecten.

Hij vertelt: 'Om onze scherpe ambitie waar te maken zijn we afhankelijk van samenwerking met heel veel partijen. Met de inwoners en bedrijven bijvoorbeeld, die vanuit bewustwording, enthousiasme en geldbesparing meedoen aan onze projecten. Maar ook woningbouwcorporaties, energiebedrijven en verenigingen dragen hun steentje bij, net als Stichting DO! en Energiecoöperatie De Eendracht. Om onze doelstellingen te halen hebben we al enkele projecten opgestart op het gebied van duurzame energie en er volgen nog veel meer.'

De volgende projecten lopen al in de gemeente:

Goed voorbeeld doet goed volgen

In dit project krijgen bewoners een kastje dat het energieverbruik monitort. Zo kunnen deelnemers bijvoorbeeld direct zien wat hun huishoudelijke apparaten verbruiken. Via het kastje wordt het verbruik inzichtelijk en kunnen mensen hun energieverbruik omlaag brengen.

Perspectief op nul

Deelnemers aan dit project streven naar een energieneutraal huis. Een extern bureau gaat door het hele huis heen en geeft advies hoe de bewoners energie kunnen besparen. Ze stellen maatregelen voor en geven aan wat deze kosten.

Smart Grid

Hoe kunnen huizen in een netwerk, denk aan een straat of buurt, energieneutraal worden gemaakt? Samen maatregelen nemen, bijvoorbeeld door elkaars overschotten aan zonnepanelen te gebruiken en natuurlijk onderling te verrekenen. Een project op het gebied van elektriciteit, maar ook op het gebied van gasverbruik. Biogas van een nabijgelegen veehouder in het bestaande gasnetwerk laten lopen of straks zelfs waterstof; het komt steeds dichterbij.

Warmtescanproject met werkgroep Overtjonger

De werkgroep heeft een speciaal fotoapparaat aangeschaft waarmee een warmtescan wordt gemaakt. Hierop wordt zichtbaar waar de energielekken in een huis zitten. Bij deuren, vensters of onder dakgoten bijvoorbeeld. Een extern bureau geeft op basis van de scan adviezen over isolatiemaatregelen en de kosten daarvan.

Duurzaamheidslening voor bestaande woningen

De gemeente biedt inwoners leningen aan tegen een aantrekkelijke rente om duurzaamheidsmaatregelen te nemen, zoals isolatie of de aanleg van zonnepanelen of een warmtepomp. Het gaat om bedragen tussen de € 2.500,- en € 20.000,- per deelnemer. De leningen kunnen in 10 à 15 jaar afgelost worden.

Energie voor het MKB

Een gespecialiseerd bureau licht bedrijfspanden door en komt met adviezen voor duurzaamheidsmaatregelen. Er zijn al zo'n vijftien deelnemers waaronder bijvoorbeeld ook enkele melkveehouders.

Verduurzamen sportaccommodaties met Sport Fryslân

Enkele sportverenigingen in de gemeente nemen op dit moment op basis van een scan maatregelen om duurzamer te opereren. Denk aan energieverbruik van kantines, kleedkamers en lichtinstallaties rond de velden. Maar ook het onderhoud van de velden zelf.

Aanmelden voor deze of andere projecten?

Kijk op www.ooststellingwerf.nl/duurzaamheid voor meer info.

Energiecoöperatie De Eendracht

In 2012 werd Energiecoöperatie De Eendracht opgericht. Dit jaar viert de coöperatie dus zijn eerste lustrum.

Voorzitter Onno de Jong blikt terug op de eerste vijf jaar en kijkt vooruit. 'We zijn begonnen in het dorp Makkinga, maar we hebben sinds 2016 ons werkgebied uitgebreid tot de gehele gemeente Ooststellingwerf. Ons doel is om zoveel mogelijk energie lokaal op te wekken en als wederverkoper groene energie te leveren aan onze leden. Hiervoor krijgen wij een vergoeding van de energiemaatschappij waardoor het geld van hun energierekening terugstroomt in onze coöperatie. Daarmee kunnen wij weer nieuwe projecten opstarten in de regio. Ook ondersteunen we financieel het verenigingsleven in de gemeente. De komende jaren gaan we ons focussen op samenwerking. We willen graag aan tafel zitten bij ondernemers, de gemeente en alle andere partijen die het gebruik van duurzame energie willen stimuleren. Op dit moment onderzoeken we de mogelijkheden van een klein model windmolen, die stroom kan opwekken voor zo'n tien gezinnen. Een molen die opgaat in het landschap.

Buurtbarbecue leidt tot zonnepanelen

'Tijdens onze jaarlijkse buurtbarbecue kwamen we te spreken over zonnepanelen,' vertelt Herman Vos uit Appelscha. 'Met vijf gezinnen waren we geïnteresseerd in zonne-energie en wilden we panelen op onze huizen leggen. Niet iedereen kon dat betalen, maar een van de deelnemers wist van de duurzaamheidslening van de gemeente Ooststellingwerf. En zo werd ons zomeravondplan ineens werkelijkheid. Samen met een installateur maakten we de plannen concreet.'

In januari worden de panelen geïnstalleerd. Ik zit er zelf aan te denken om er een paar extra te nemen, omdat ik dan bijvoorbeeld ook elektrisch kan gaan koken. Dat scheelt weer gasverbruik. Ik vind het een geweldige regeling, die duurzaamheidslening. Het zorgt voor duurzaamheid, werkgelegenheid en voor sociale cohesie. We hebben al heel wat leuke bijeenkomsten gehad met elkaar over de zonnepanelen. En we hebben besloten om ook samen een lange borstel aan te schaffen voor het schoonmaken van de panelen. Dat gaan we jaarlijks doen, op de middag voor de buurtbarbecue. Trouwens, de installateur heeft aangeboden om het vlees voor de volgende editie te betalen. Mooi toch?'

Duurzaamheidslening aanvragen?

Ga naar www.ooststellingwerf.nl/duurzaamheid

Daarnaast lopen er drie postcoderoos-projecten. Hierin kunnen meerdere gezinnen investeren in een cluster van 240 zonnepanelen die bijvoorbeeld op een dak van een boerderij of een bedrijf geplaatst worden. Dat is vooral aantrekkelijk als je zelf geen geschikt dak hebt. Met de teruggave van de energiebelasting levert dat al snel tussen de 5 en 7% rendement op.

Het bestuur van de coöperatie bestaat uit zes vrijwilligers, drie mannen en drie vrouwen. Als bestuur willen we verder groeien in het aantal leden door een actieve communicatie en marketing, onder andere via social media. Iedereen die bezig is met duurzame energie in Ooststellingwerf moet eigenlijk direct aan ons denken.'

Meer weten?

Kijk op www.eendracht-ooststellingwerf.nl

Biobased economy in Ooststellingwerf: meer dan 50 projecten!

In de biobased economy bestaan de grondstoffen voor productie - en uiteindelijk consumptie - uit biomassa: verbouwde gewassen en restafval van agrarische activiteiten. De gemeente zag kansen voor de biobased economy in Ooststellingwerf en heeft een beleidsvisie geschreven. Deze kwam tot leven na gesprekken met tientallen ondernemers binnen de gemeente. Het enthousiasme dat ontstond heeft geleid tot meer dan 50 initiatieven op het gebied van biobased ondernemen. Ze zijn vooral geconcentreerd in drie sectoren: agro & food, de bouw en recreatie/toerisme. Branches die stuk voor stuk goed vertegenwoordigd zijn in Ooststellingwerf. De projecten zijn zeer divers, zowel in karakter als in omvang. Alle actieve projecten hebben een eigen projectpagina op de website: www.biosintrum.nl. Op deze pagina vindt u vier voorbeelden.

boERbossen: optimale kruisbestuiving

Een boERbos is een bos waarin niet alleen hout, maar ook voedsel geproduceerd wordt. Natuur en landbouw gaan hier hand in hand, profiteren zelfs van elkaar. Mariska Slot is 'bosboerin' en vertelt over de plannen in de Robinia-bossen in Ooststellingwerf. 'In een boERbos worden de vierkante meters zo efficiënt mogelijk benut. In de onderste lagen planten we bijvoorbeeld kruiden die tegen schaduw kunnen. Maar bijvoorbeeld ook eetbare paddenstoelen. Daarnaast komen bessenstruiken en groentes als knol-, wortel- en loofgewassen. Maar ook fruit- en notenbomen en andere boomsoorten. Het wordt een heel gelaagd en gevarieerd bos. Hier en daar een zonnige, open plek maar ook voldoende beschutte plekken als schuilplaats voor zoogdieren en vogels. Het wordt onderhouden en zelfs bemest door bijvoorbeeld schapen, Tamworthvarkens en runderen. We willen ook gaan experimenteren met pluimvee als kippen, kalkoenen, parelhoenders en wellicht zelfs loopende. Een belangrijk doel is het ondersteunen van de insectenpopulatie, met name de bestuivers zoals bijen. Vlinders komen er ook aan hun trekken door het aanplanten van diverse bloemrijke gewassen. Het hele jaar door bloeiende planten is ons streven. We werken in dit project nauw samen met de gemeente Ooststellingwerf, de Provincie Fryslân en het Louis Bolk Instituut. Het is de bedoeling om de producten uit het bos zo lokaal mogelijk te gaan afzetten. Daarom onderzoeken we ook de mogelijkheden van een voedselcoöperatie in de regio Ooststellingwerf.'

Biosintrum: kloppend hart biobased economy

In december 2017 begint de bouw van een van de meest duurzame en innovatieve gebouwen van Europa. Een blikvanger die de ambities van de gemeente Ooststellingwerf op het gebied van de biobased economy en duurzaamheid zichtbaar maakt. Het wordt een kenniscentrum en ontmoetingsplek voor onderwijs, bedrijfsleven en overheid.

Kijk voor meer informatie op www.biosintrum.nl

Cruydt-Hoeck: met wilde bloemen de biodiversiteit verbeteren

Cruydt-Hoeck is al 40 jaar kweker en leverancier van zaden van inheemse wilde planten en mengsels voor bloemenweides. Daarnaast geeft het bedrijf praktisch en ecologisch advies aan gemeenten, (groen)bedrijven, plannenmakers en particulieren om succesvolle bloemenweides te creëren.

'Met onze producten en diensten leveren we een bijdrage aan de biodiversiteit,' aldus directeur Jasper Helmantel. 'Een grote diversiteit aan bloemen is van levensbelang voor het voortbestaan van vele insectensoorten. En die zijn weer nuttig voor bestuiving, het bestrijden van plagen en dienen als voedsel voor vogels en kleine zoogdieren. Op dit moment loopt er op ons terrein een project dat we samen met de gemeente uitvoeren. We hebben 45 proefvlakken aangelegd van elk 25 vierkante meter.'

Duurzaam interieur voor De Jongens van Outdoor

Evenementenbureau De Jongens van Outdoor uit Appelscha heeft op de Boerestreek een nieuw, duurzaam pand laten bouwen. Insteek: een zo laag mogelijke 'footprint'. Zo wordt er in het nieuwe pand in de toekomst geen gas meer gebruikt. Zoveel mogelijk energie wordt zelfstandig opgewekt met zonnepanelen en windenergie. Voor het meubilair is gebruik gemaakt van lokaal hout, uit het Drents Friese Wold. Voor de tafelbladen zijn ze een samenwerkingsverband aangegaan met het Friesland College. Studenten van de opleiding Meubelmaker zijn bezig met het ontwerp en realisatie van tafelbladen. Ze worden gemaakt van biobased materiaal en elk seizoen kan er een nieuw tafelblad geplaatst worden. Door deze samenwerking zijn De Jongens van Outdoor verzekerd van unieke tafelbladen en het Friesland College heeft een doorlopende opdracht voor haar studenten.

Website Biosintrum

Op www.biosintrum.nl leest u alles over het gebouw, de projecten op het gebied van biobased economy, nieuws en activiteiten. Bovendien kunt u er de bouw op de voet volgen.

Volg het Biosintrum ook via sociale media:

[f](https://www.facebook.com/Biosintrum) /Biosintrum

[in](https://www.linkedin.com/company/biosintrum) /company/biosintrum

[yt](https://www.youtube.com/channel/UC...) biosintrum

[t](https://twitter.com/Biosintrum) @Biosintrum

[ig](https://www.instagram.com/Biosintrum) /Biosintrum

Lever uw oude spijkerbroek in voor het Biosintrum!

Op 1 december wordt er een bijzondere campagne gelanceerd. Hierin worden inwoners van Ooststellingwerf opgeroepen om oude spijkerbroeken te doneren. Daarmee worden de binnenwanden van het Biosintrum geïsoleerd.

Voor de campagne zoeken we ook nog mensen die op de foto willen met hun oude spijkerbroek.

Lijkt u dat leuk? Stuur dan een mailtje naar: communicatie@ooststellingwerf.nl

Afval is grondstof

Een onderdeel van het duurzame beleid binnen de gemeente is 'Afval is grondstof'. De uitvoering hiervan is in ontwikkeling.

Het gaat met name om afval zo effectief mogelijk in te zamelen, te recyclen en te verwerken. Een belangrijk aspect hierbij is Diftar+. In 2019 wordt afval afgerekend op gewicht en niet meer per lediging van de Sortibak. De gemeente gaat hierover in 2018 met inwoners in gesprek. Wat heeft u nodig om het afval beter te scheiden?

Naast de invoering van Diftar+ zijn er ook diverse projecten opgestart binnen de gemeente. Initiatieven die zich bezighouden met het verminderen van afval. Hieronder vindt u daar enkele voorbeelden van.

Gratis biobakje voor in de keuken

Inwoners van Ooststellingwerf maken sinds kort gebruik van een gratis biobakje. Dit is een klein afvalbakje voor organische keukenresten, geschikt voor op het aanrecht. Ooststellingwerf biedt dit bakje aan in samenwerking met afvalverwerker Omrin. Naast de bestaande 'grote' Biobak helpt dit gerecyclede biobakje u om uw keukenafval nog beter te scheiden. Heeft u nog geen biobakje? Vraag het dan aan bij Aly Pol: a.pol@ooststellingwerf.nl.

Leerlingen aan de slag met zwerfafval en 'snoeproutes'

Anja Ubbens is docente aan het Stellingwerfcollege in Oosterwolde. Ze geeft O&O - dat staat voor Onderzoek en Ontwerpen - en de maatschappijvakken. In nauwe samenwerking met de gemeente lopen er twee projecten op haar school omtrent afval. Anja vertelt erover. 'Bij het vak O&O, dat gegeven wordt op het Technasium (HAVO en VWO), doen leerlingen van klas 2 en 3 onderzoek naar zogenaamde 'snoeproutes'. Dat zijn trajecten die leerlingen lopen waar veel afval wordt gevonden, zoals weggeworpen snoepverpakkingen of lege flesjes en blikjes. Denk aan de weg van school naar de supermarkt. Ze brengen het afval in kaart: om welk afval gaat het en op welke plekken ligt het? Vervolgens gaan ze nadenken over oplossingen. Ze ontdekken bijvoorbeeld dat er te weinig vuilnisbakken zijn of dat ze niet op de juiste plekken staan. Ook zijn ze in gesprek gegaan met de supermarkt, om een beloningssysteem op te zetten voor goed gedrag. Ze worden uitgedaagd om met innovatieve en creatieve oplossingen te komen, die er leuk uitzien, uniek zijn en 'vandaalbestendig'. De gemeente is ook aanwezig bij de beoordeling van hun plannen en bekijkt wat er te realiseren valt.

Op het VMBO loopt een project over zwerfafval. Leerlingen gaan op zoek in de buurten en komen soms met tassen vol terug. Om welk afval gaat het? Wat is de invloed ervan op de natuur, op dieren bijvoorbeeld? Ze brengen het allemaal in kaart. Er is lesmateriaal bij geschreven dat ook aandacht

besteedt aan de wereldwijde afvalproblematiek. Ze maken filmpjes, collages en houden presentaties. Vorig jaar werd het project afgesloten met een lezing door astronaut André Kuipers. Een inspirerende presentatie over de kwetsbaarheid van onze planeet en hoe we er zuiniger mee om kunnen springen. Beide projecten zorgen voor bewustwording bij de leerlingen over het milieu, voor enthousiasme en samenwerking en voor een verdieping van vakken als aardrijkskunde, biologie en economie die raakvlakken hebben met de afvalproblematiek. De projecten worden nu al drie jaar georganiseerd en ook volgend jaar gaan we ermee door. Want het is niet alleen leerzaam, maar ook erg leuk!

Bello's voor hondenuitwerpsel

Steeds meer hondeneigenaren ruimen keurig de poep op van hun huisdier. Meestal worden de uitwerpselen echter in 'gewone' afvalbakken gegooid. In het kader van afval scheiden is dat niet handig. Daarom zijn er de Bello's: speciale containers om hondenuitwerpsel in te verzamelen. De gemeente Ooststellingwerf werkt samen met de Plaatselijk Belangen van Appelscha, Haule en Haulerwijk en alle bewonerscommissies uit Oosterwolde om de vervuiling door hondenuitwerpsel terug te dringen. Op verzoek van deze partijen plaatste de gemeente een aantal Bello's op handige plekken, bijvoorbeeld bij uitlaatveldjes. Het beheer, reiniging en onderhoud van deze bakken gebeurt via de betrokken organisaties. Per week voorkomen we hiermee dat er 500 liter hondenuitwerpsel in de openbare ruimte terecht komt. En dat ruikt mooi op!

Vragen, ideeën of meer informatie?

We hopen dat u net zo enthousiast bent als de vele initiatiefnemers en voortrekkers van een duurzamer Ooststellingwerf.

We kunnen ons voorstellen dat u wellicht vragen hebt. Bijvoorbeeld over de duurzaamheidslening of een van de andere gemeentelijke regelingen rondom groene energie of woningsisolatie. Misschien heeft u zelf ook wel ideeën voor een project. Of wilt u meer informatie over een van de projecten of regelingen. Schroom dan niet om contact met de gemeente op te nemen. Want zoals eerder gesteld in deze special: we moeten het samen doen. Hoe meer samenwerking hoe beter!

Kijk voor meer informatie op www.ooststellingwerf.nl/duurzaamheid.

U kunt mailen met Jan Gropstra, j.gropstra@ooststellingwerf.nl

Biodiversiteit bevorderen via maai-beleid

In de gemeente Ooststellingwerf is veel aandacht voor de biodiversiteit; het stimuleren van veel verschillende soorten planten en bloemen. Bermen spelen hierin een belangrijke rol. De Buitendienst van de gemeente heeft het maaien hierop afgesteld. Jelte Berga is werkvoorbereider bij de dienst; Roelof Kromkamp is chauffeur. Samen vertellen ze over de aanpassingen die de afgelopen jaren gedaan zijn om de biodiversiteit te bevorderen.

Tegenwoordig maaien we de eerste meter langs de weg en de rest van de berm laten we staan. Deze hogere vegetatie bevat bloemen voor insecten en schuilplekken voor kleine dieren. Buiten de bebouwde kom gebruiken we een ecomaaier die zowel maait als opzuigt. Zaad en kleine dieren worden gespaard, alleen het gras komt erin. Dit wordt later gecomposteerd en gebruikt voor akkerbouw of tot teelaarde verwerkt door een bedrijf. Er wordt sowieso hoger gemaaid dan vroeger, zodat het bodemleven zo min mogelijk wordt verstoord. Bij het maaien houden we rekening met bloei- en broedseizoenen.

Door dit ecologische maaien verschromelen de bermen, krijgt gras minder kans en zien we heel veel wilde bloemen terugkomen. Op natte gedeeltes de pinkster- en boterbloem, kamille en de rolklaver bijvoorbeeld. Heel belangrijk voor insecten, met name ook voor bijen. De guldenroede is weer veel te zien op taluds. En ook kattenstaarten en zelfs verschillende soorten orchideeën zijn weer te bewonderen binnen onze gemeente. Het insectenleven neemt zo toe en dat is weer positief voor typische akkervogels als leeuweriken en kwikstaarten.

Hoewel bermen erg belangrijk zijn geworden in het ecosysteem, zeker door de grootschalige landbouw, doen we nog meer. Zo loopt er bij het Fochteloeërveen een maai-project dat rekening houdt met zonplekken voor ringslangen, zodat ze niet op de weg gaan liggen. En bij het snoeien van bomen en struikgewas houden we rekening met wild, zoals reeën. We snoeien het verder terug, zodat automobilisten de dieren beter kunnen zien en vice versa. Goed voor de natuur en voor de verkeersveiligheid.'

